

የኢትዮጵያ ምርት ገበያ የግብይት ፈፃሚዎች ግንዛቤ ማስጨበጫ ሰነድ

በኢትዮጵያ ምርት ገበያ የተዘጋጀ

ህዳር 2011 ዓ.ም

መግቢያ

የኢትዮጵያ ምርት ገበያ የአገራችን ግብርና በገበያ ላይ ወደተመሰረተ የአመራረት ሥርዓት በማሸጋገር ድህነትን ለመቀነስ፣ አነስተኛ የግብርና አምራቾች ወቅታዊ የገበያ መረጃ እንዲያገኙና ለምርታቸው የተሻለ ዋጋ መደራደር እንዲችሉ በማድረግ በገበያው ላይ ያላቸውን ተሳትፎ ለማሳደግ ታልሞ በመንግሥት ባለቤትነት የህግ ሰውነት ያለው የገበያ ተቋም ሆኖ በአዋጅ ቁጥር 550/1999 ነሐሴ 29 ቀን 1999 ዓ.ም በወጣው ነጋሪት ጋዜጣ መሰረት ተቋቋመ። በኢትዮጵያ ምርት ገበያ ማቋቋሚያ (ማሻሻያ) አዋጅ 1050/2009 መሰረትም የበለጠ ለአርሶ አደሩ ተደራሽነት ለማስፋት እንዲሁም የግብርና ምርቶች በአለም ደረጃ ተወዳዳሪ ለማድረግ እና የሀገሪቱን የውጪ ንግድ ከማጠናገር አንፃር ተጨማሪ አላማዎችን አንግቦ እንደገና ተቋቋሟል።

ከላይ በተጠቀሱት አዋጆች አባልነትን እና አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይን በሚመለከት የሚከተለው ተደንግጓል። (አዋጅ ቁጥር 550/1999 አንቀፅ 3 እና 8 እና ማቋቋሚያ (ማሻሻያ) አዋጅ 1050/2009 አንቀፅ 7 ይመልከቱ)

1. አባል መሆን የሚፈልግ ማንኛውም ሰው፤

ሀ. በባለስልጣኑ መመሪያ መሰረት በግብይት ፈፃሚነት እውቅና ያገኘ፤ እና

ለ. ለራሱ ወይም ለሌላ ሰው ሲል በምርት ግብይት ሥራ የተሰማራ፤ መሆን ይኖርበታል።

2. በምርት ገበያው የተዘጋጁና በባለስልጣኑ የጸደቁ የምርት ገበያው የውስጥ ደንቦች ለአባልነትና አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይነት ብቁ የሚያደርጉ መመዘኛዎችን ይደነግጋሉ።

3. አባልና አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይ መሆን በምርት ገበያው የመገበያየት መብት ይሰጣል።

4. አባልነት ከመገበያየት መብት በተጨማሪ ሌሎች መብቶች የሚያጎናፅፍ ነው። ከዚህ በተጨማሪ የኢትዮጵያ ምርት ገበያ ደንብ አባልነትን እና አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገቢያይነትን አይነቶች፣ ዝርዝር መስፈርቶች፣ ግዴታዎች እና መብቶች በዝርዝር ይደነግጋል።

በዚህ መነሻነት የኢትዮጵያ ምርት ገበያ አባልነት እና አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገቢያይነት ምንነት እንዲሁም ያላቸውን መብትና ግዴታን አስመልክቶ ለአባላት፣ ለተገቢያዮችና ለሌሎችም ባለድርሻ አካላት ዝርዝር መረጃ ለመስጠት በማሰብ ይህ የማብራሪያ ሰነድ ተዘጋጅቷል።

ስነዱ ስለ አባልነትና አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገቢያይ አይነቶች፣ መብትና ግዴታዎቻቸው እንዲሁም ሌሎች ተዛማጅ መረጃዎችን ያብራራል።

የኢትዮጵያ ምርት ገበያ አባልነት

የኢትዮጵያ ምርት ገበያ ሲመሰረት ለአባልነት ብቁ የሚያደርጉ መስፈርቶችን ያሟሉ አባላትን በመመዝገብ ወደ ግብይት ሥርዓቱ እንዲገቡ አድርጓል።

አባላት የሚባሉት የምርት ገበያውን የአባልነት መቀመጫ ጨረታ በማሸነፍ ተገቢውን ክፍያ እና የአባልነት ቅድመ ሁኔታዎች በማሟላት በምርት ገበያው ቅድመ እውቅና አግኝተው በምርት ገበያ ባለስልጣን መ/ቤት እውቅና የተሰጣቸው ድርጅት/ ግለሰቦች ናቸው።

በአባልነት ምልመላ ሂደት ማንኛውም ግለሰብ ፣ የንግድ ማኅበር፣ የልማት ድርጅት ወይም የህብረት ስራ ማህበር ማግኘት የሚችለው የአባልነት መቀመጫ አንድ ብቻ ነው። በተጨማሪም የአባልነት ቅድመ ሁኔታ ወይም መስፈርት ዝርዝር ምርት ገበያው የአባልነት መቀመጫ ጨረታ በሚያወጣበት ጊዜ በሚሰጠው የጨረታ ሰነድ

ላይ ይገለፃል። የጨረታ ማስታወቂያው በተለያዩ መገናኛ ብዙኃን የሚሰራጭ ሲሆን በምርት ገበያው ድረገጽ እንዲሁም በምርት ገበያው የማስታወቂያ ሰሌዳዎች ላይ ይለጠፋል።

የኢትዮጵያ ምርት ገበያ መደበኛ አባልና ልዩ አባላት በማለት የተከፈሉ ሁለት አይነት የአባልነት መደቦች አሉት።

1. መደበኛ አባል፤

- **ተገበያይ መደበኛ አባል፤** ለራሱ ብቻ በተለያዩ የምርት አይነት መገበያየት ይችላል። ሆኖም በመረጠው በአንድ የግብይት ወገን ብቻ ማለትም ገዢ ወይም ሻጭ ሆኖ ግብይት ማከናወን ይገባዋል።

- **አገናኝ መደበኛ አባል፤** ለራሱ ወይም ለደንበኞቹ በተለያዩ የምርት አይነት ሊገበያይ ይችላል። ነገር ግን በመረጠው በአንድ የግብይት ወገን ብቻ ማለትም በአንድ ጊዜ ገዢም ሻጭም ሳይሆን ወይም ገዢና ሻጭ ደንበኞች ሳይኖሩት ግብይት ማከናወን ይኖርበታል።

የኢትዮጵያ ምርት ገበያ የመደበኛ አባልነት መቀመጫ በምርት ገበያው የመገበያያ ቋሚና የሚተላለፍ መብትን ያጎናፅፋል። በተጨማሪም መደበኛ አባላት ለዳይሬክተሮች ቦርድ በሚመርጧቸው ተወካዮች አማካኝነት በምርት ገበያው አስተዳደር ለመሳተፍ መብት አላቸው።

2. ልዩ አባላት፤

- * **ውስን ተገበያይ አባል፤** መገበያየት የሚችለው በራሱ ስም በአንድ የግብይት ወገን

ማለትም ገዢ ብቻ ወይም ሻጭ ብቻ በመሆን በአንድ አይነት ምርት ብቻ ነው።

***ውስን አገናኝ አባል፤** መገበያየት የሚችለው ለራሱ ወይም ለደንበኞች በአንድ የግብይት

ወገን ማለትም በሻጭነት ብቻ በአንድ አይነት ምርት ብቻ ነው።

ልዩ አባል አይነት በአሁን ወቅት ምርት ገበያው እየተገበረው አይደለም።

በኢትዮጵያ ምርት ገበያው አባል ለመሆን የሚያስፈልጉት መስፈርቶች በምርት ገበያው የዜጎች ቻርተር ላይ ተዘርዝረው ይገኛሉ።

3. የአባልነት መስፈርቶች

አባል ለመሆን የሚፈልግ ግለሰብ ወይም ድርጅት/የመንግስት የልማት ድርጅት/የህብረት ስራ ማህበር የሚከተሉትን ዋና ዋና ቅድመ ሁኔታዎች ማሟላት ይገባዋል፡-

3.1. የአባልነት መቀመጫ ጨረታ ማሸነፍ እና የመቀመጫ ክፍያውን መክፈል

3.2. ለአባልነት ማመልከቻ ማቅረብ ። ከማመልከቻው ጋር የሚከተሉት ሰነዶች አብረው መቅረብ ይኖርባቸዋል።

3.2.1. በምርት ገበያው ግብይት ለማከናወን የሚያስችል የፀና ምርት ግብይት ንግድ ፈቃድ ያለው

3.2.2 አስፈላጊውን የግብር መረጃ ሰነዶች እንዲሁም የግብር ግዴታውን ስለመወጣቱ ማረጋገጥ

3.2.3 ድርጅቱ የተመሰረተበትን ሰነዶች ማቅረብ

3.2.4 በምርት ግብይት ሥራ ስልጠና መውሰድ

3.2.5 የተጣራ ካፒታል፡-አዲት የተደረገ የሂሳብ ሪፖርትና የተጣራ

ካፒታል የሚያሳይ የምስክር ወረቀት ማቅረብ፤

- ◆ ተገቢያዊ አባል ብር 500,000
- ◆ አገናኝ አባል ብር 1,000,000

3.2.6 ከወለድ ነፃ የሆነ ለክፍያና ርክክብ የሚያገለግል የገንዘብ መጠን ማስቀመጥ

- ◆ ተገቢያዊ አባል ብር 200,000
- ◆ አገናኝ አባል ብር 300,000 ብር

3.2.7 የመጀመርያው ዓመት የአባልነት ክፍያ መፈፀም

3.2.8 የኢትዮጵያ ምርት ገበያ ባለስልጣን መ/ቤት መመሪያ መሰረት በግብይት ፈፃሚነት እውቅና ማግኘት

4. አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገቢያዮች ምንነት

በምርት ገበያው ደንብ መሰረት አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገቢያይ መሆን የሚችሉት አባል ወይም ደንበኛ ሳይሆኑ ገዢ ወይም ሻጭ ብቻ በመሆን ለራሳቸው ብቻ የተለያዩ ምርት የሚገበያዩ አቅራቢዎች፣ ላኪዎችና አነስተኛ ግብርና አምራቾች ናቸው፡፡

4.1 አባል ያልሆኑ የቀጥታ ተገበያይ መስፈርት

ተ.ቁ.	መስፈርቶች
1	ግለሰብ ከሆነ ማንነቱን የሚገልጽ መታወቂያ፤ መንጃ ፈቃድ ወይም ፓስፖርት ማቅረብ የሚችል፤
2	አከተኛ የግብርና አምራች ከሆነ ምርቱን ከራሱ ማሳ ስለመሰብሰቡ ከሚመስከተው የመንግስት መስሪያ ቤት የተሰጠ ማስረጃ ለግብይት ከሚያቀርበው ምርት ጋር ማቅረብ የሚችል፤
3	አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ ህጋዊ የንግድ ፍቃድ ቅጂ ማቅረብ የሚችል፤
5	አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ የግብር መለያ ቁጥር፤ ተጨማሪ ሕሴት ታክስ ሰርተፊኬት እና የግብር እዳ የሌለበት ስለመሆኑ ማስረጃ ማቅረብ የሚችል፤
6	በበርድ የሚተዳደር ከሆነ በርዱ ወይም ተመሳሳይ አካል በምርት ገበያው በቀጥታ ለመገበያየት ሥልጣን የሰጠበት ውሳኔ/ፈቃድ ማቅረብ የሚችል፤
7	የሽርክና ማህበር ከሆነ የሽርክና ስምምነት ቅጂ ማቅረብ የሚችል፤
8	ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማህበር ወይም የአክሲዮን ማህበር ከሆነ የመመስረቻ ጽ/ቤትና የመተዳደሪያ ደንቡን ቅጂ ማቅረብ የሚችል፤
9	የህብረት ስራ ማህበር ከሆነ የመተዳደሪያ ሕገ-ደንቡን ቅጂ ማቅረብ የሚችል፤
10	የመንግስት የልማት ድርጅት ከሆነ የማቋቋሚያ ህጉን ቅጂ ማቅረብ የሚችል፤
11	አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ በባለሥልጣኑ ዕውቅና ባገኘ አዲተር የተመረመረ የተባራ ንብረቱ (Networth) ቢያንስ ብር 250,000 (ሁለት መቶ ሃምሳ ሺ) መሆኑን የሚያሳይ የፋይናንስ መግለጫ ማቅረብ የሚችል፤
12	በምርት ገበያው በቀጥታ የመገበያየት መብት የተሰጠው፡ - አከተኛ የግብርና አምራች ከሆነ ብር 1,000 (አንድ ሺ) - አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ ብር 25,000 (ሃያ አምስት ሺ) የመግቢያ የአንድ ጊዜ ክፍያ ለመክፈል የሚችል፤
13	አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ/አመታዊ የእድሳት ክፍያ ብር 5,000
14	አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ የቀስትና ተቀማጭ ከወለድ ነጻ የሆነ ብር 50,000 (ሃምሳ ሺ) ለመክፈል የሚችል፤
15	በምርት ገበያው የግብይት መድረክ ለመገበያየት የሚያስችለውን ክልጠና ለመውሰድ እና ሰርተፊኬት ለማግኘት በሚያስፈልገውን ሂደት ለማለፍ ዝግጁ የሆነ፤
16	ከኢትዮጵያ ምርት ገበያ ባለሥልጣን በግብይት ፈጻሚነት ዕውቅና ለማግኘት በሚያስፈልገውን ሂደት ለማለፍ ዝግጁ የሆነ፡፡

በምርት ገበያው አባል ያልሆኑ የቀጥታ ተገበያይ ለመሆን የሚያስፈልጉት ቅድመ ሁኔታዎች በምርት ገበያው የዜጎች ቻርተር ላይ ተዘርዝረው ይገኛሉ። ቻርተሩ በምርት ገበያው ድረገጽ ላይ ይገኛል።

በምርት ገበያው የአባላትና አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ የመገበያየት መብት

በተለየ ሁኔታ በሌላ ህግ ካልተደነገገ በስተቀር ማንኛውም አባል ወይም አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይ በምርት ገበያው መገበያየት የሚችለው በገዢ ወይም በሻጭ ወገን ብቻ ነው።

በዚህ መሰረት በህግ በልዩ ሁኔታ የተፈቀደላቸው ሲባል በምርት ግብይት ቁጥጥር ህጎች (በቡና ግብይት እና ቁጥጥር አቃጅ ቁጥር 1051/2009፣ በሰሊጥ እና ነጭ ቦለቄ ግብይት እና ቁጥትር ደንብ ቁጥር 178/2002 እንዲሁም በጥራጥሬ ግብይት እና ቁጥጥር ደንብ ቁጥር 377/2008) መሰረት ምርት ላኪዎች በምርት ገበያው የምርት ግዢ ከማከናወን በተጨማሪ በዝርዝር የተቀመጡ ቅድመ ሁኔታዎችን በማሟላት የምርት አቅርቦት ሊያከናውኑ የሚችሉበት ሁኔታ መኖሩን ያመለክታል።

ለምሳሌ በአዲሱ የቡና ግብይት አዋጅ መሰረት አንድ ቡና ላኪ ከምርት ገበያው ለውጪ ገበያ የሚመጥን ቡና የመግዛት እንዲሁም በልዩ ሁኔታ በቡናና ሻይ ልማትና ግብይት ባለስልጣን ሲፈቀድ የውጪ ደረጃ የሚመጥን ቡና በምርት ገበያው የመሸጥ ወይም በቡና ማዘጋጀት የተገኘውን ተረፈ ምርት በምርት ገበያው በኩል መሸጥ ይችላል።

በተመሳሳይ የሰሊጥና ነጭ ቦለቄ ላኪ ለምርት ገበያ ምርት ሊያቀርብ ሲፈልግ ወደ ውጪ ከሚላክ የተረፈ ከአንድ ኮንቴነር በታች የሆነ ምርት ስለመሆኑ ከተገቢው የግብይት ተቆጣጣሪ የመንግስት መስሪያ ቤት የተጻፈ ማረጋገጫ እንዲያቀርብ

ያስፈልጋል። የጥራጥሬ ላኪም ለምርት ገበያ ምርት ሊያቀርብ ሲፈልግ ወደ ውጪ ከሚላክ የተረፈ ከ20 እግር ኮንቴነር በታች የሆነ የጥራጥሬ ምርት ስለመሆኑ ከተገቢው የግብይት ተቆጣጣሪ የመንግስት መስሪያ ቤት የተጻፈ ማረጋገጫ ማቅረብ ይኖርበታል።

በምርት ገበያው አባላትና አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ የመገበያየት መብታቸውን የመለወጥ መብት

- **አገናኝ አባል** - የምርት ገበያው የሚያወጣውን ቅድመ ሁኔታዎች ተከትሎ የግብይት ሁኔታውን ከገዢ ወደ ሻጭ ወይም ከሻጭ ወደ ገዢ የመለወጥ መብቱ የተጠበቀ ሲሆን የመገበያየት መብቱን ለመለወጥ ከደንበኞቹ ጋር የገባውን ውል መሰረዝ እንዲሁም የደንበኞቹን ገንዘብ የመመለስ ግዴታ አለበት። (ከዚህ በተጨማሪ ምርት ገበያው እንዲሟሉ የሚፈልጋቸው መስፈርቶች ካሉ ማሟላት ያስፈልጋል) ሆኖም መሰረታዊ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበራት በቋቋሙበት አዋጅ መሰረት የአባላቶቻቸውን ምርት በመሰብሰብ የመሸጥ እንጂ ከምርት ገበያው ምርት የመግዛት ዓላማ የሌላቸው በመሆኑ ከአባላቱ የሚጠየቅ ከሻጭ ወደ ገዢ ወገን የመለወጥ መብት አይኖራቸውም።

- **ተገበያይ አባላት፡-** ለመቀየር ለተፈለገው የተገበያይ ወገን አስፈላጊ የሆነ የንግድ ፈቃድና ሌሎች መስፈርቶችን ያሟሉ መሆኑ ከተረጋገጠ በኋላ ጥያቄውን ማስተናገድ ይቻላል (ከዚህ በተጨማሪ ምርት ገበያው እንዲሟሉ የሚፈልጋቸው መስፈርቶች ካሉ ማሟላት ያስፈልጋል)።

- **አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይነት፡-** በተለየ ሁኔታ ምርት ገበያው ፍቀድ ካልሰጠ በስተቀር በምልመላ ወቅት ያቀረቡትን ንግድ ፈቃድ መሰረት በማድረግ የግብይት ወገናቸውን መቀጠል ያለባቸው ይሆናል።

የአባልነት መቀመጫን የማስተላለፍ ጥያቄ

* የአባልነት መቀመጫን የማስተላለፍ መብት የተሰጠው ለመደበኛ አባላት ብቻ ነው። በመሆኑም በምርት ገበያው ደንብ መሰረት መቀመጫቸውን የማስተላለፍ መብት በሌላ ሁኔታ እስካልተሰጣቸው ድረስ ሌሎች አባላት የአባልነት መቀመጫቸውን ለሌላ ወገን ማስተላለፍ አይችሉም።

* አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያዮች በምርት ገበያው የሚያገኙት የግብይት መብት በመሆኑ ይህንን ለሌላ ሦስተኛ ወገን ማስተላለፍ አይችሉም ።

* ለመደበኛ አባላት አባልነትን የማስተላለፍ መብት አጠቃቀም፤

1. በሽያጭ መልክ፤

2. ለተቀጥሎ ድርጅት ማስተላለፍ፤ **ተቀጥሎ ድርጅት** ማለት እህት ኩባንያዎችን የሚመለከትና አንድ ድርጅት በአንደኛው ድርጅት ስር ሆኖ የሚመራ ሲሆን ወይም ሁለት ድርጅቶች በአንድ ሦስተኛ ድርጅት ስር ሆነው የሚመሩ ሲሆን ወይም አንደኛው ድርጅት በሌላኛው ድርጅት ውስጥ ከፍተኛ የአክሲዮን ድርሻ ያለው ሲሆን እህትማማች የተቀጥሎ ድርጅት እንደሚባል የምርት ገበያው ባለስልጣን ትርጉም ተሰጥቶበታል።

3. አባሉ የሽርክና ማህበር ከሆነ፤ ለማህበሩ ሽሪክ ወይም አብዛኛውን ድርሻ በሽሪኩ ባለቤትነት ለያዘ ድርጅት ማስተላለፍ፡

4. ግለሰብ አባል ሲሆን፤ በኢትዮጵያ የውርስ ህግ መሰረት የሚቀርቡ የመብት ጥያቄዎች እንዲሁም የዚህ ደንብ ድንጋጌዎች እንደተጠበቁ ሆነው፤ የሚችሉ የአባልነት መቀመጫ ከዚህ በታች በተመለከተው መሰረት ለወራሾቹ ይተላለፋል፡

ሀ. ወራሽ ስለመሆኑ የፍርድ ቤት የወራሽነት ማረጋገጫ ላቀረበ ወራሽ

ለ. ወራሾች ከአንድ በላይ በሚሆኑበት ጊዜ

(ለ.1) ወራሾች በአንድነት ሆነው ለሚመሰርቱት ድርጅት ወይም

(ለ.2) ወራሾች ለሚወክሉት አንድ ወራሽ

በቤተሰብ የሚደረግ ማስተላለፍ መሰረት የአባልነት መብት የተላለፈለት ሰው በሦስት ወራት ውስጥ ወይም ምርት ገበያው በሚያስቀምጠው ሌላ ተጨማሪ ጊዜ የአባልነት መስፈርት ካላሟላ የአባልነት መቀመጫ ማስተላለፉ ተሰርዞ መቀመጫው ወደ ውርስ ሀብትነት ይመለሳል። ሆኖም በሁለት ዓመት ውስጥ ህጋዊ ወራሽ ካልመጣ ምርት ገበያው የሚቼን የአባልነት መቀመጫ በጨረታ የመሸጥና የሽያጭን ገንዘቡ በዝግ የባንክ ሂሳብ የማስቀመጥ መብት ይኖረዋል።

አባላት የአባልነት መቀመጫቸውን ለማስተላለፍ የሚያስፈልጉ ቅድመ ሁኔታዎች

- አባል ከሆኑ ሦስት ዓመት ያለፋቸው፤
- አስተላላፊው ከምርት ገበያው የሚጠበቅበትን ገንዘብ መክፈል፤
- አስተላላፊው ከደንበኞቹ በሚሰጠው ትእዛዝ መሰረት በደንበኞች ስም ያሉ (የተያዙ) ግዴታዎችን መሟላታቸው ማረጋገጥ፤
- ያልታገደ መሆኑን ማረጋገጥ፤

ግለሰብ አባል የአባልነት መብቱን ከሽያጭ ውጪ ለሦስተኛ ወገን ስለማስተላለፍ

በምርት ገበያው ደንብ መሰረት የግለሰብ ድርጅት የአባልነት መብቱን ለተቀጥያ ድርጅት ማስተላለፍ አይችልም ።

አባልነት የሚተላለፍለት ሰው አባል ለመሆን የሚያስገልጉ ቅድመ ሁኔታዎችን ማሟላት ያለበት ቀን ገደብ

አባልነት የሚተላለፍለት ሰው የአባልነት መስፈርት በሦስት ወራት ውስጥ ወይም

ምርት ገበያው በሚያስቀምጠው ሌላ ተጨማሪ ጊዜ ማሟላት አለበት። አባልነት የሚተላለፍለት ሰው በተጠቀሰው ጊዜ ውስጥ የምርት ገበያውን የአባልነት መስፈርት ሳያሟላ ከቀረ ምርት ገበያው መቀመጫውን በድጋሚ ለጨረታ ያቀርባል። በዚህ መሰረት አባልነት የሚተላለፍለት ሰው የአባልነት መቀመጫ ክፍያውን መጀመሪያ በገዛበት ዋጋ ወይም ምርት ገበያው መቀመጫውን በጨረታ የሸጠበት ዋጋ ከሁለቱ አነስተኛ የሆነው ተመላሽ ይደረግለታል።

ከአባላትና አባል ካልሆኑ ቀጥታ ተገበያዮች የሚጠበቁ ግዴታዎች (በክፈል)

- ♦ ማንኛውም አባል አባልነቱ ከጸደቀበት ቀን ጀምሮ ባለው አንድ ወር ጊዜ ውስጥ በምርት ገበያው መገበያየት መጀመር አለበት። እንዲሁም ለተወሰነ ጊዜ ከተገበያየ በኋላ በተከታታይ ለስድስት ወራት ያህል መገበያየት ማቆም የለበትም።
- ♦ ማንኛውም አባልና አባል ያልሆነ የቀጥታ ተገበያይ የእድሳት ዓመታዊ ክፍያውን በምርት ገበያው የመጀመርያ ሩብ አመት (እ.አ.አ ከጁላይ 1- ሴፕቴምበር 30) ውስጥ አጠናቆ መክፈል ይኖርበታል።
- ♦ በተጠቀሰው የመክፈያ ጊዜ ውስጥ ክፍያውን ያልከፈለ አባል እና አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይ መክፈል የሚገባውን የእድሳት ዓመታዊ ክፍያ 10 በመቶ፤

ክፍያ ላዘገየበት ለእያንዳንዱ ወር እስከ 30 በመቶ የሚደርስ የቅጣት ክፍያ መክፈል አለበት።

- ◆ የእድሳት ዓመታዊ ክፍያውን ከላይ በተመለከተው የቅጣት መመሪያ መሰረት በሶስት ወራት ውስጥ ያልከፈለ አባል ወይም አባል ያልሆኑ የቀጥታ ተገበያይ ከግብይት ይታገዳል።
- ◆ አባላት እና አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ መታገድን ምክንያት በማድረግ ዓመታዊ የእድሳት ዓመታዊ ክፍያ ላለመክፈል ጥያቄ ማቅረብ አይችሉም ።
- ◆ አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ አቅራቢ ወይም ላኪ ከሆነ ዓመታዊ የእድሳት ክፍያ ብር 5,000.00 (አምስት ሺህ) መክፈል ይገባዋል። አንስተኛ ግብርና አምራች ግን የእድሳት ክፍያ የመክፈል ግዴታ የለበትም።
- ◆ የምርት ገበያው አባል ወይም አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ የሆኑ ግለሰቦች ወይም ድርጅቶች በሽርክና ውል፣ በመመስረቻ ጽሑፍና በመተዳደሪያ ደንብ ላይ የሚደረጉ ማሻሻያዎችን በአንድ ወር ውስጥ ለምርት ገበያው በጽሑፍ የማሳወቅ ግዴታ አለባቸው።
- ◆ **አባላትና አባል ያልሆኑ የቀጥታ ተገበያዮች** የበጀት ዓመታቸው ባበቃ በሦስት ወራት ውስጥ በባለስልጣኑ በተመሰከረላቸው አዳድሮች የተመረመረ የሂሳብ መግለጫ ለምርት ገበያው ማቅረብ ይጠበቅባቸዋል። ይህን አለማድረጋቸው በምርት ገበያው ደንብ መሰረት የመገበያየት መብታቸው ወዲያውኑ እንዲታገድ የሚያዝ በመሆኑ ምርት ገበያው አስፈላጊውን እርምጃ ሊወስድ ይችላል።
- ◆ እያንዳንዱ አባል ወይም አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ የምርት ገበያውን አዋጅና ደንብ፣ የኢትዮጵያ ምርት ገበያ ባለሥልጣንን አዋጅ፣ እንዲሁም አግባብነት ያላቸውን ሌሎች ሕጎች ማክበር ይኖርበታል።

አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያዮች ከአባላትና ከደንበኞች በምን ይለያሉ?

⇒ አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይ ማለት በኢትዮጵያ ምርት ገበያ ባለሥልጣን የግብይት ፈፃሚነት ዕውቅና የተሰጠውና በምርት ገበያው ደንበኛ ወይም አባል ሣይሆን ገዢ ወይም ሻጭ ብቻ በመሆን ለራሱ ብቻ ለመገበያየት የተቀመጡትን ቅድመ-ሁኔታዎች ያሟላ ማንኛውም አርሶ አደር፣ የህብረት ሥራ ማኅበር፣ የግል ድርጅት ወይም በህግ ሰውነት የተሰጠው አካል ነው።

⇒ ከደንበኞች የሚለዩት በአባል ስር በመሆን የግብይት ትእዛዝ መስጠት ሳይጠበቅባቸው በቀጥታ በምርት ገበያው ግብይት ማድረግ በመቻላቸው ነው። አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ ዓይነቶች (መደቦች) አነስተኛ የግብርና አምራቾች፣ አቅራቢዎች እንዲሁም ላኪዎች ተብለው የሚከፈሉ ሲሆን የአባላት መደቦች ግን መደበኛ አባላትና ልዩ አባላት ተብለው በሁለት ይከፈላሉ። (ዝርዝሩን ስለ አባልነት ከላይ የተገለጸውን ማብራሪያ ይመልከቱ።)

⇒ አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያዮች በምርት ገበያው ለመገበያየት ብቁ የሚያደርጉ መስፈርቶች መደበኛ አባላትና ልዩ አባላት ለመገበያየት ብቁ ከሚያደርጉ መስፈርቶች ለምሳሌ፤ ማሟላት በሚጠበቅባቸው የተጣራ ንብረት መጠን፣ የዋስትና ተቀማጭ ገንዘብ መጠን እንዲሁም የመግቢያ ክፍያ መጠን ይለያሉ። አባላት መጀመርያ አባል ለመሆን የምርት ገበያውን የአባልነት መቀመጫ መግዛት ያለባቸው ሲሆን አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይ ግን የአባልነት መቀመጫ የመግዛት ቅድመ ሁኔታ የለበትም። ሆኖም አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገበያይ በምርት ገበያው ደንብ መሰረት ለግብይት መግቢያ ክፍያ ይከፍላል።

⇒ አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገበያይ በምርት ገበያው የመገበያየት መብት ለሶስተኛ ወገኖች ሊያስተላልፍ የማይችል ሲሆን የመደበኛ አባል ግን የአባልነት

መቀመጫውን ለሶስተኛ ወገን ሊተላለፍ ይችላል።

⇒ አባል ያልሆኑ ቀጥታ ተገቢያዮች በምርት ገበያው ለራሳቸው የመግዛት ወይም የመሸጥ ብቻ መብት ይኖራቸዋል። ይህ ማለት ደንበኞች የማይኖራቸው ሲሆን የምርት ገበያው አገናኝ አባላት ግን ለራሳቸው ከመገበያየት መብት በተጨማሪ ለደንበኛ የመሸጥ ወይም የመግዛት መብት ይኖራቸዋል።

የግብይት ተወካይ የሚሾምበት ሁኔታ

ማንኛውም አባል ወይም አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገቢያይ ግብይቱን ለማከናወን ተገቢያይ የሚወክል ሲሆን የወከለውን ተወካይ በሌላ ሰው ለመለወጥ የሚችለው የውክልና ስልጣን ሰነድ በማቅረብ ነው። ውክልናውን መስጠት የሚችለው የአባሉ ዋና ስራ አስኪያጅ ወይም ህጋዊ ወኪሉ ነው። በተጨማሪም የውክልና ስልጣኑ የተሻረበት ተወካይን ስም በደብዳቤ መግለፅ ያስፈልጋል። ምርት ገበያውም ተወካዩ ማሟላት የሚያስፈልገውን መስፈርት እንዲያሟላ በማድረግ ከምርት ገበያ ባለስልጣን እውቅና ሲያገኝ ግብይቱን በተወከለው ሰው እንዲከናወን ይፈቅዳል።

የክፍያና ርክክብ ዋስትና ተመላሽ የሚሆንበት ጊዜ — የክፍያና ርክክብ የተቀመጠ ገንዘብ ተመላሽ የሚሆነው አባሉ አባልነቱን ወይም አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገቢያይ ተገቢያይነቱን ሲያቋርጥ ነው።

የክፍያና ርክክብ ዋስትና ማስያዝ ዓላማውና ፈንዱን ኢንሸስት ማድረግ — የአባልነት የክፍያና ርክክብ ግዴታዎችንና ጉድለቶችን ለማሟላት ከግብይት ክፍያና ርክክብ አካሄዶች ጋር በተያያዘ የሚነሱ የምርት ገበያውን ማንኛውም እዳዎችና ኪሳራዎች ለመሸፈን የዋስትና ፈንዱን ለማስተዳደር የሚወጡ

ወጪዎችን ለመሸፈን መዋል ይችላል። ምርት ገበያው የክፍያና ርክብክብ መፈጸም ዋስትና ፈንድ ኢንሸስት የሚደረግበትን አማራጮች መውሰድ ይችላል። በዚህ መሰረት ምርት ገበያው ፈንዱ ውስጥ ያሉ ገንዘቦችን ወለድ ባለው የባንክ ሂሳብ ውስጥ እየተቀመጠ የተገኘው የወለድ ገቢ እንደገና በፈንዱ ውስጥ እያስገባ ይገኛል።

የደንበኛ ምንነትና አገልግሎት

በኢትዮጵያ ምርት ገበያ የአሠራር ሥርዓት መሰረት ደንበኛ ማለት የምርት ገበያ አባል ወይም አባል ያልሆነ ቀጥታ ተገቢያይ ያልሆነና ከአገናኝ አባላት ጋር ውል በመፈጸም በእነሱ አማካይነት ግብይት እንዲከናወንለት የተፈቀደለት ሰው ወይም ድርጅት ነው። በዚህ መሰረት ደንበኞች ከመረጡት አባል ጋር የአባላትና ደንበኛ ውል በመፈራረም በምርት ገበያው የተፈቀደላቸውን ምርቶች ለአባሉ የግብይት ትእዛዝ በመስጠት ግብይቱ እንዲፈጸምላቸው ማድረግ ይችላሉ።

ይህም ምርት ገበያው አገልግሎቱን በስፋት ተደራሽ የሚያደርግበት ሥርዓት ሲሆን ደንበኞች አባል መሆን ሳይጠበቅባቸው በተዘዋዋሪ መንገድ ወደ ግብይት ሥርዓቱ ገብተው የሚሳተፉበት መንገድ ነው። በመሆኑም በምርት ገበያው ለግብይት

የተፈቀደለትን ምርት ለመገበያየት የሚያስችል ፍቃድ ያለው ግለሰብ ወይም ድርጅት በማንኛውም ጊዜ አስፈላጊ ቅድመ ሁኔታዎችን በማሟላት ደንበኛ ሊሆን ይችላል።

የደንበኞች አገልግሎት ቅድመ ሁኔታዎች

♦ ደንበኛ መሆን የሚፈልግ ሰው ወይም ድርጅት የንግድ ፈቃዱን/የብቃት ማረጋገጫ በመያዝ ውል ለመዋዋል የሚያስችለውን የገዢ ወይም የሻጭ አባላት ዝርዝር መረጃ ከምርት ገበያው የግብይት ፈፃሚዎች ቅበላ መምሪያ (አልሳም ጨለለቅ ህንፃ፣ 7ኛ ፎቅ ፣ቢሮ ቁጥር 713) በመቅረብ መጠየቅ ይችላል።

ገዢ አባላት ማለት ለራሳቸው ወይም ለደንበኞቻቸው በምርት ገበያው የግብይት መድረክ የምርት ግዢ የሚያከናውኑ ናቸው።

ሻጭ አባላት ማለት ለራሳቸው ወይም ለደንበኞቻቸው በምርት ገበያው የግብይት መድረክ የምርት ሽያጭ የሚያከናውኑ ናቸው።

♦ አንድ ደንበኛ ከመረጠው አባል ጋር የውል ሁኔታ ላይ ድርድር በማድረግ የአባል-ደንበኛ ውል መፈራረም ይችላል። ሆኖም ውሉን ከማከናወን በፊት ከምርት ገበያው አባሉ ግብይት ለማድረግ ያልታገደ ስለመሆኑ እንዲሁም ደንበኛው የሚፈልገውን ግብይት ለማከናወን የሚያስችል የግብይት ምርጫ ያደረገ ስለመሆኑ ወቅታዊ መረጃ መሰብሰብ ያስፈልጋል።

♦ በምርት ገበያው ደንብ መሰረት ከአባላት ጋር የአባል - ደንበኛ ውል በማድረግ ሂደት ከሁለት በመቶ በላይ የሆነ የአገልግሎት ኮሚሽን መስማማት አይቻልም።

♦ ደንበኛው ከላይ የተጠቀሱትን አስፈላጊ መረጃዎች ከሰበሰበና ውል ሊገባ የፈለገውን አባል ምርጫ ካደረገ በኋላ በምርት ገበያው ወይም አቅራቢያቸው

ባለው የምርት ገበያው ቅርንጫፍ መጋዘኖች በመቅረብ በምርት ገበያው የተዘጋጀውን ስታንደርድ የአባል-ደንበኛ ውል መፈረም ይገባቸዋል።

የአባል-ደንበኛ ውል ለመዋዋል ደንበኞች ይዘው መቅረብ የሚገባቸው ሰነዶች

1. በአጠቃላይ ለሁሉም ደንበኞች የሚያገለግል ዋና (ኦሪጅናል) ሰነድ

- የሥራ አስኪያጅ መታወቂያ
- ውሉ በውክልና የሚፈረም ከሆነ የውክልና ማስረጃ (ወኪሉ ውል ለመፈረም ስልጣን እንደተሰጠው የሚያሳይ ውክልና መሆን አለበት) እና የተወካዩን መታወቂያ
- ተጨማሪ እሴት ታክስ (ተ.እ.ታ) ምስክር ወረቀት ወይም ተ.እ.ታ ተመዝጋቢ ካልሆኑ አለመሆናቸውን የተረጋገጠበት ሰነድ (VAT declaration form)
- የታደሰ ንግድ ፈቃድ
- የንግድ ምዝገባ

- የግብር መለያ ቁጥር (ቲን) ሰርተፊኬት
- የታደሰ የብቃት ማረጋገጫ
- ከግብር ጋር የተያያዘ ሌላ የድጋፍ ደብዳቤ (ካላ)
- ከተ.እ.ታ ጋር የተያያዘ ሌላ የድጋፍ ደብዳቤ (ካላ)
- የድርጅቱን ማህተም

2. ለአዲስ ደንበኛ (ግለሰብ ከሆነ) :- ከላይ በተራ ቁጥር 1 ላይ የተጠቀሱትን ሰነዶች ማቅረብ፤

3. ለአዲስ ደንበኛ (ኃ/የተ/የግ/ማህበር፣ ሽርክና ማህበር ወይም አክሲዮን ማህበር ከሆነ) :- ከላይ በተራ ቁጥር 1 ላይ የተጠቀሱትን ሰነዶች ጨምሮ የመመስረቻና የመተዳደሪያ ደንብ ሰነድ፣ እንዲሁም በሥራ አስኪያጅነት የሚያገለግለው ሰው በንግድ ፈቃዱ ላይ ከተመለከተው ስም የተለየ ከሆነ ሥራ አስኪያጁ የተሾመበትን በሰነዶች ምዝገባ የተረጋገጠ ቃለጉባዔ፤

4. አዲስ ደንበኛው (ህብረት ስራ ማህበር ከሆነ) :- በማቋቋሚያ አዋጆቹው መሰረት በተለየ ሁኔታ ንግድ ፈቃድ እንዲያቀርቡ እስካልተደነገገ ድረስ የህብረት ስራ ማግበራት ንግድ ፈቃድ የማውጣት

ግዴታ የሌለባቸው ሲሆን ከላይ በተራ ቁጥር 1 ላይ ከተጠቀሱት ሰነዶች በተጨማሪ የህጋዊ ሰውነት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት፤

5. አዲስ ደንበኛው (የልማት ድርጅት ከሆነ) ከላይ በተራ ቁጥር 1 ላይ የተጠቀሱትን ሰነዶች ጨምሮ የመቋቋሚያ አዋጅ የሚጠቀስ ደብዳቤ ወይም አዋጁን አብሮ ማያያዝ፤

6. ለአዲስ ደንበኛ (አነስተኛ ግብርና አምራች)፡-

* የምርቱን መጠን እንዲሁም ግለሰቡ አርሶ አደር ስለመሆናቸው፤ ምርቱም ከእርሻው ላይ የተሰበሰበ ስለመሆኑ ማረጋገጫ (ለቡና ከሆነ አግባብነት ያለው የቡናና ሻይ ግብይት ባለስልጣን ወይም በአካባቢው የሚገኝ የንግድ ቢሮ፤ ለሌሎች ምርቶች ደግሞ በክልሉ የሚገኝ የንግድና ኢንዱስትሪ ገበያ ልማት ቢሮ ወይም ከግብርና ቢሮ የተጻፈ የማረጋገጫ ደብዳቤ)፤

* የግለሰቡ መታወቂያ፤

* የግብር ከፋይ መለያ ቁጥርና በሌላ ዘርፍ ንግድ ፈቃድ የሌላቸው ስለመሆኑ የሚያረጋግጡበትን ቅጽ መሙላት፤

* በአነስተኛ ግብርና አምራች ስም የተመዘገበ የንግድ ፍቃድ አለመኖሩን የሚያረጋግጥ ደብዳቤ በአካባቢው ከሚገኝ ንግድ ቢሮ ማቅረብ፤

* እንዲሁም አነስተኛ ግብርና አምራች በህብረት ሥራ ማህበር በኩል ካልሆነ በስተቀር ህጉ ከሚፈቅደው ውጪ ተደራጅተው በወኪሉ ስም ምርቱን ለመሸጥ መቅረብ አይችሉም፡፡

7. ኢንቨስተር አምራች ለሰሊጥና ለነጭ ቦሎቄ፡- ያመረቱትን ምርት ወደ ምርት ገበያ ለማቅረብ

- የኢንቨስትመንት ፈቃዳቸውን
- የግብር መለያ ሰርተፍኬት ካለ፤

- ተ.እ.ታ ተመዝጋቢ ካልሆኑ አለመሆናቸውን የተረጋገጠበት ሰነድ፤
- ከገቢ ግብር ነፃ ከሆኑ ደግሞ ይህንን የሚያስረዳ ከገቢዎች የተፃፈ ደብዳቤ፤
- ምርቱ ከማሳቸው ስለመሰብሰቡ ተቆጣጣሪው አካል የገለፀበት ደብዳቤ/ ሰነድ፤

8. የኮንትሮባንድ ምርትን ለመሸጥ የሚያቀርብ ከሆነ፤

- ◆ የኮንትሮባንድ ምርቱን ለመያዝና ለመሸጥ አግባብ ያለው የመንግስት አካል መሆኑን (የተቋቋመበትን ህግ በመጥቀስ)
 - ◆ የኮንትሮባንድ ምርቱን አይነት በመግለጽ፤
 - ◆ የሽያጭ ገንዘብ የሚገባበትን የባንክ አካውንት ቁጥር በመጠቀስ፤
- ውሉን እንዲፈርም የተወከለው ሰው ሙሉ ስም ከመታወቂያ ጋር በመግለፅ ምርቱ እንዲሸጥ የሚጠይቅ ደብዳቤ ማቅረብ ይኖርበታል።

9. ማንኛውም ላኪ ወይም ቀጥታ ላኪ ለውጪ ገበያ ደረጃ የሚመጥን ቡናን ለምርት ገበያው በማቅረብ ለመሸጥ ከፈለገ ከቡናና ሻይ ልማትና ግብይት ባለስልጣን አስፈላጊውን ፈቃድ ማግኘት ያስፈልገዋል ።

10. ማንኛውም የሰሊጥና ነጭ ቦሎቄ ላኪ ለምርት ገበያው ምርት ማቅረብ ሲፈልግ ወደውጪ ከሚላክ የተረፈ ከአንድ ኮንቴነር በታች የሆነ ምርት ስለመሆኑ ከተገቢው የግብይት ተቆጣጣሪ የመንግስት መሥሪያ ቤት የተጻፈ ማረጋገጫ እንዲያቀርብ ያስፈልጋል።

11. ማንኛውም የጥራጥሬ ላኪ ለምርት ገበያ ምርት ሊያቀርብ ሲፈልግ ወደ ውጪ ከሚላክ የተረፈ ከ20 ኮንቴነር በታች የሆነ የጥራጥሬ ምርት ስለመሆኑ ከተገቢው የግብይት ተቆጣጣሪ የመንግስት መሥሪያ ቤት የተጻፈ ማረጋገጫ ማቅረብ አለበት።

12. የንግድ ስያሜያቸው በንግድ ፈቃድ ላይ ካልተመዘገበ ወይም በግልፅ ካልተቀመጠ የንግድ ስያሜ የምስክር ወረቀት ማቅረብ ይገባል። የንግድ ስያሜ የምስክር ወረቀቱ ላይ ላይ የተጠቀሰው የንግድ ስም የሚያገለግለው በምርት ገበያው ለመገበያየት ለሚፈልገው የምርት ዘርፍ ስለመሆኑም ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

13. የንግድ ስያሜ ለውጥ ማድረግን ለማመልከት፡- የንግድ ስያሜ ለመለወጥ የተደረገ ቃለጉባዔ፣ የንግድ ስም ለውጥ ስለመደረጉ የንግድ ስም የተመዘገበበትን የምስክር ወረቀት ማቅረብ፤ ወይም በተለወጠው የንግድ ስያሜ የተቀየረ ንግድ ፈቃድ ማቅረብ

14. የአድራሻ ለውጥ በምርት ገበያው ለማሳወቅ፣ በተለወጠው አድራሻ የተሰጠ የግብር መለያ ሰርተፍኬት፣ በተለወጠው አድራሻ የተሰጠ ንግድ ፈቃድ እንዲሁም የተሰጠ የብቃት ማረጋገጫ ሰነድ ማቅረብ፤

15. ለነባር ደንበኞች፡- ከዚህ ቀደም የተጨማሪ እሴት ታክስ (VAT) ተመዝጋቢ ያልነበሩ ደንበኞች የተጨማሪ እሴት ታክስ ከተመዘገቡ ግብይት ከማካሄዳቸው በፊት ዋናውን የሽት ተመዝጋቢነት የምስክር ወረቀት ለዋናው መ/ቤት ወይም በቅርንጫፍ አገልግሎት መስጫ ማዕከላት ማቅረብ እንዲሁም ይህንን ሁኔታ ለአባላቸው ማሳወቅ ይኖርባቸዋል።

16. ለነባር ደንበኞች — የንግድ ፈቃድ እድሳት አገልግሎት ለማግኘት የታደሰ ንግድ ፈቃድ (ከጀርባው ያለው የንግድ ዘርፍ ጭምር) እና የብቃት ማረጋገጫ ሰነድ (እንደ አስፈላጊነቱ፤ ለአሁኑ ለቡና) ዋናውን ከነቅጂው በዋናው መ/ቤት ወይም በቅርንጫፍ አገልግሎት መስጫ ማዕከላት ማቅረብ ይኖርባቸዋል።